

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Revidering av Skjøtselsplan for Muddvær.

Vegaøyen verdensarvområde.

NIBIO RAPPORT | VOL. 9 | NR. 144 | 2023

Sven Emil Hinderaker, Thomas Holm Carlsen & Annette Bär.

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Avdeling kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Revidering av Skjøtselsplan for Muddvær. Vegaøyen verdensarvområde.

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Sven Emil Hinderaker, Thomas Holm Carlsen & Annette Bär

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
07.12.2023	9/144/2023	Åpen/Lukket (til)	53010.5	23/00473
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-03391-2	2464-1162	32	0	

OPPDRAUGSIVER/EMPLOYER:

Vega verneområdestyre

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Bjørnar Aarstrand

STIKKORD/KEYWORDS:

Skjøtsel, Vegaøyen, verdensarvområde, kulturlandskap, vånd, erosjon.

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og Biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Skjøtselsplanen for Muddvær er revidert, med hovedfokus på Heimlandet, der tiltak er iverksatt. Innmarka på Heimlandet har vært preget av gjengroing, våndangrep og erosjon over lang tid. Tiltak fra skjøtselsplanen fra 2016 for å håndtere vånd, erosjon, gjengroing og revegetering har vært utført. Dette har hatt en positiv effekt, men det er fortsatt et stort behov for videreføring av tiltakene. Det har blitt satt ut 4 geiter på Heimlandet i 2023. Beitedyr på øya er trolig positivt for å adressere alle utfordringene på Heimlandet, men det er behov for å tilpasse beiteregimet etter utfordringene. Det anbefales å beite med flere dyr, fra tidligere på året, i et område som avgrenses til der det er størst utfordringer med mjøddurt, gjengroing og vånd.

Det ble avgrenset et område med kystlynghei i den sørlige delen av Heimlandet som er i tilfredsstillende stand. Skjøtsel av lokaliteten vil være positivt, og området kan brukes til beiteområde seinhøstes/vinter/tidlig vår.

På utmarksøyene er feltet med sitkagran fjernet. Oppfølging med fjerning av frøplanter og busker er svært viktig. Det er ikke satt i gang annen skjøtsel i kystlyngheia. Derfor er ikke de øvrige øyene befart i detalj, og rådene for utmarksøyene derfor de samme som i tidligere plan.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Nordland

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Vega

STED/LOKALITET:

Muddvær

NIBIONORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

GODKJENT /APPROVED

Anders Nielsen

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Sven Emil Hinderaker

NAVN/NAME

Forord

Revidering av Skjøtselsplanen for Muddvær er utført på oppdrag fra Vega verneområdestyre. Kontaktperson for oppdragsgiver har vært Isa Skjelbostad og Bjørnar Aarstrand. Muddvær har både status som dyrefredningsområde og er en del av Vegaøyaan verdensarvområde som i 2004 fikk UNESCO-status.

Muddvær har tidligere blitt vegetasjonskartlagt (Bär, A., & Carlsen, T., 2009), og fått utarbeidet skjøtselsplan (Carlsen, T., & Bär, A., 2016). Planen er nå revidert, med fokus på å vurdere områdene som har blitt restaurert og skjøttet på Heimlandet, og kommer med nye råd og justeringer basert på feltbefaring og erfaringer fra grunneiere.

NIBIO takker Vega verneområdestyre for oppdraget og grunneiere for god dialog i forbindelse med revisjonen av skjøtselsplanen.

Tjøtta, 04.12.2023

Sven Emil Hinderaker

Prosjektleder

NIBIO, Tjøtta

Innhold

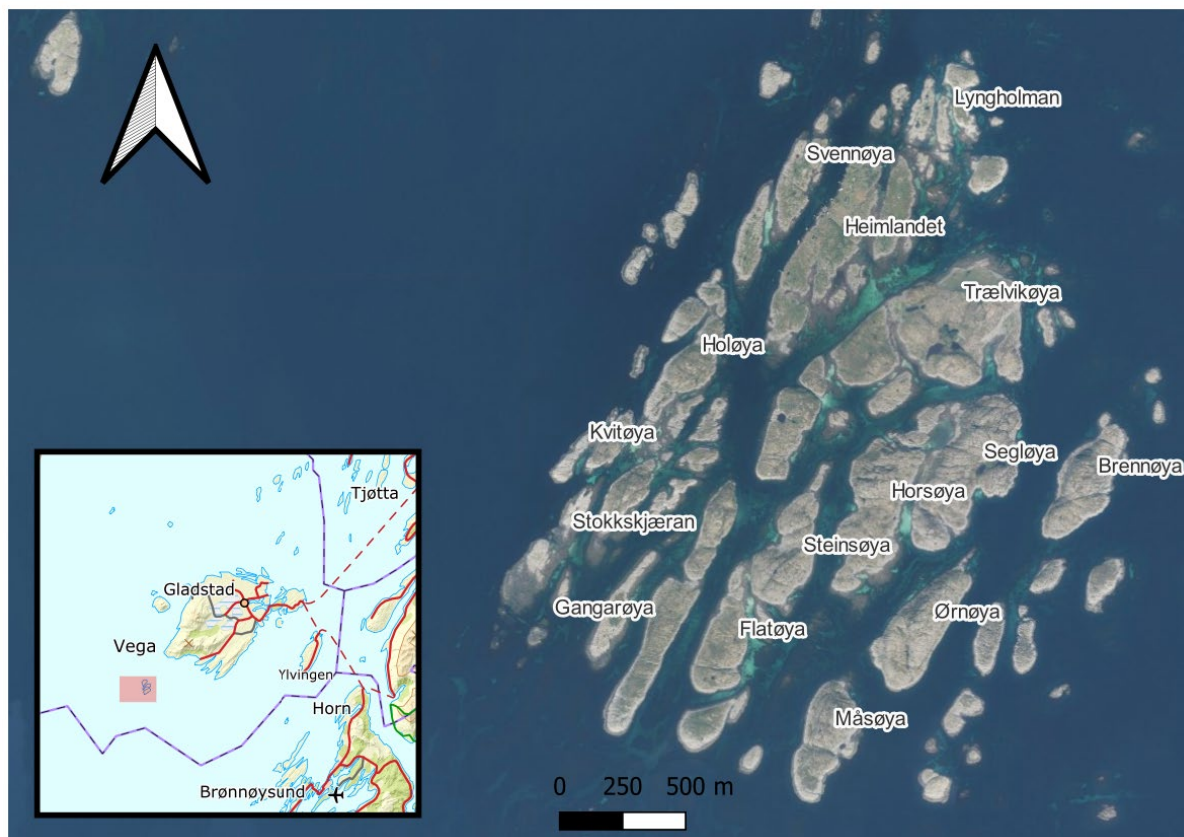
1 Om Muddvær – naturgrunnlag og dagens drift	6
1.1 Områdebeskrivelse	6
1.2 Bruksstruktur og tidligere arealbruk.....	6
1.3 Driftsbeskrivelse, dagens situasjon og fremtidsplaner.....	7
2 Skjøtsel på Muddvær – vurdering og revidering av tiltak	9
2.1 Heimlandet	9
2.1.1 Tiltak mot vånd	10
2.1.2 Tiltak mot erosjon	10
2.1.3 Tiltak for å reetablere varig eng	11
2.1.4 Tiltak for å redusere gjengroing	12
2.1.5 Kystlynghei på Heimlandet.....	13
2.2 Utmarksøyene	13
2.2.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei.....	14
2.2.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei	15
2.2.3 Lyngsviing	16
2.2.4 Restaurering av kystlynghei	17
2.3 Mål for skjøtsel på Muddvær	17
2.4 Planlagte skjøtselstiltak på Muddvær.....	18
2.4.1 Tiltak mot vånd på Heimlandet.....	18
2.4.2 Tiltak mot erosjon og reetablering av varig eng på Heimlandet.....	18
2.4.3 Tiltak for kystlynghei på Heimlandet.....	19
2.4.4 Tiltak for kystlynghei på utmarksøyen	20
3 Naturbasebeskrivelser av naturtypene i Muddvær	25
3.1 Muddvær, sørøst	25
3.2 Muddvær, midt.....	26
3.3 Heimlandet, sør	28

1 Om Muddvær – naturgrunnlag og dagens drift

1.1 Områdebeskrivelse

Muddvær er en kompakt øygruppe som ligger om lag 5 km sørvest for Vega. Den vestlige delen består av lavere øyer og holmer, mens den østlige delen består av høyere topper på opp mot 40 meter over havet. Øyene ligger tett med relativt smale og tidvis grunne sund mellom dem. Berggrunnen består hovedsakelig av kalkfattig granitt med lite løsmasser. Mange av holmene har skrint jordsmonn, og nakent berg dominerer spesielt på de eksponerte holmene i vest, og de høyere kollene i øst. Ellers er øyene dominert av røsslyng, krekling, blokkebær og einer, i tillegg til moser og lav. Heimlandet er en av de større øyene, sammen med Trælvikøya, Segløya, Gangarøya, Lamøya, Brennøya, Ørnøya, Måsøya, Horsøya, Steinsøya, Holøya, og Flatøya (Figur 1).

Heimlandet er hovedøya hvor det meste av bebyggelsen ligger, med rester av innmark og engaktige-areal. Det har også vært en gård på Lammøya, men resten av øyene har vært brukt som utmark og består av kystlynghei, grunnlent mark og nakent berg. Området ligger i klart oseanisk seksjon (O2), i mellomboreal vegetasjonssone, med milde vintre og i hovedsak kjølige somre.

Figur 1: Oversiktskart over plasseringen av de ulike øyene i Muddvær. Kartutsnitt/flyfoto: ©Kartverket.

1.2 Bruksstruktur og tidligere arealbruk

Utdrag fra forrige skjøtselsplan:

Bosetting i Muddværet har variert mellom seks til åtte familier med i underkant av 30 personer under folketellingene i 1875 og i 1900 (www.digitalarkivet.no) og med 35-48 personer i perioden mellom 1900 og 1968 (Næss & Johansen 2008). De fleste bodde på Heimlandet, mens en familie bodde på Lamøya. Lamøya er tilknyttet Heimlandet i øst. De fleste familiene hadde gårdsbruk med

noen kyr og sauver hver. Hovedsakelig ble høyet høstet på slåttemarken på Heimlandet, men noe høy ble også hentet på enkelte utmarksøyer, der det også var sommerfjøs (eksempelvis på Trælvikøya). Slåttemarkene på Heimlandet var frodige, næringsrike og gav gode avlinger. De fleste familiene hadde også åkerlapper der de produserte noe korn og grønnsaker. Under folketellinga i 1875 ble det registrert totalt utsæd (det som ble sådd eller satt ut) på en drøy halv tønne med bygg og 1,5 tønner potet (en tønne tilsvarer ca. 8 sildetønner (skjeppe) noe som tilsvarer ca. 160 liter, Kåre Hansen, pers medd. og www.snl.no).

Muddvær har vært et viktig fiskevær med gode fiskegrunner. Vegværingene dro ut til Muddvær for å fiske så snart høytida var over. De bodde i rorbuer hovedsakelig plassert på Heimlandet. Fram til 1962/63 drev tre oppkjøpere et fiskemottak på øya hvor de produserte tørrfisk og saltfisk og eksporterte dette samt fersk fisk til Sør-Norge og til England. Etter at det siste fiskebruket stengte i 1968, opphørte bygderuteforbindelsen og brevhuset og grunnlaget for fast bosetning i Muddvær forsvant (Næss & Johansen 2008).

I 1832 ble været fredlyst som egg- og dunvær. Muddvær har vært og er fremdeles et viktig egg- og dunvær, selv om det har vært en stor nedgang i hekkende ærfugl siden rundt 1970 da det ikke lengre var noen fastboende i Muddvær. I dag brukes våningshusene som sommerhus av fuglevoktere som holder ærfugldriften i hevd. (Carlsen & Bär, 2016).

1.3 Driftsbeskrivelse, dagens situasjon og fremtidsplaner

Tidligere har hovedfokuset vært på å holde ærfugldriften i gang på Heimlandet, og det var lite areal som ble brukt til beite eller slått før forrige skjøtselsplan ble utarbeidet. Fra 1990 har øya vært sterkt påvirket av vånd, som har laget uttalelige jordganger og snudd jorda opp ned. Selv om arten skal ha vært til stede før dette har den ikke vært en like stor utfordring. Problemet eskalerte trolig som et resultat av opphørt hevd av kulturlandskapet. Gjengroing av kulturlandskapet skapte gjemmesteder, yngleplasser og større mattilgang for populasjonen med vånd. Dette skal ha ført til ekstreme mengder av vånd som gjorde stor skade i slåttemarka, og enkelte steder så marka ut som den var pløyd. Denne aktiviteten førte til svært sterk erosjon som har redusert dybde og mengde på jordsmonnet betydelig, noe som er godt beskrevet i forrige skjøtselsplan:

«Slåttemarksarealene på Heimlandet ble angrepet i stort omfang og det så nesten ut som om at store arealer var pløyd opp med mengder med synlig svart jord. Dette var starten på en prosess med fundamentale endringer i de en gang så frodige, grasrike engpartiene. Store utbrudd med vånd har blitt mer vanlige fra midt på 1990-tallet og fram til i dag. Samtidig har utbruddenes omfang (målt i antall vånd) økt. Jordsmonn som hadde blitt bygd opp gradvis over mange hundre år forsvant i havet med vinterstormer i løpet av noen få år. Molda vises tydelig i sundene rundt Heimlandet og på tørre vinterdager med sterk østlig vind ses en brun røyk med moldpartikler over Heimlandet. Også i 2016 var det et betydelig «våndår» på Heimlandet slik at erosjon av jordsmonn bare fortsetter i raskt tempo. Steiner og nakent berg som tidligere ikke var synlig preger i dag en større og større del av Heimlandet. Vegetasjonssammensetninga har blitt betydelig endret fra å være dominert av grasarter med innslag av flerårige slåtteindikatorer som kvit- og rødkløver til å være dominert av ettårige ugrasarter typiske for erodert, forstyrret mark. Eksempler på slike arter er pengeurt, lintorskemunn, kvassdå, åkergull, stemorsblomst og vassarve.» (Carlsen & Bär, 2016).

Med driften i dag tas slåttene først der det ikke er ærfugl, og så nærmere ærfuglhusene etter hekketiden. Andre fuglearter må også tas hensyn til, og slåttene blir ofte noe sein, gjerne litt ut i juli. I 2023 var det første året det gikk 4 geiter på øya, som ble satt ut omkring st. Hans. Geitene er utstyrt med no-fence klaver og får gå på store deler av Heimlandet, men holdes unna de fleste bolighusene, og den nordlige delen av Heimlandet. Under befaringen ble geitene observert å oppholde seg mest i den sørlige delen av Heimlandet. Dette bekreftes av grunneiere som har sett samme tendensene, selv om geitene tidvis søker oppover mot husene og folk. Det lave beitetrykket, sein utsetting av dyrene, og preferansen for

området i sør gjør at geitene har en begrenset effekt på å holde vegetasjonen som er viktigst å beite nede. Dette er også observert av grunneierene, og det blir derfor videre i planen anbefalt endret beitetrykk, beiteområde og periode.

Under befaringen i 2023 var problemstillingen med vånd fortsatt gjeldene, med mye vånd som har gravd tunneler og ganger i jorda. Grunneierene rapporterer om at 2023 har vært et nytt år med mye vånd, og arten er fortsatt en stor utfordring. Arealene som ikke er kystlynghei er preget av arter karakteristiske for forstyrret mark. Likevel var det også tydelige spor av at det var igangsatt skjøtselstiltak med slått av en del av innmarka. Mjødurten var fjernet i enkelte parti, og rester av tidligere slåtteområder så ut til å være slått før befaringen. Grunneierene har ikke fått slått alle områder alle år, men de ser en positiv utvikling der det slås, og områder som tidligere har vært slått blir enklere å slå de påfølgende årene.

Vånd, og våndaktivitet i kombinasjon med gjengroing er den viktigste utfordringen på Muddvær, og reduksjon av vånd er nødvendig for å restaurere naturen. Samtidig er noen av tiltakene som foreslås for restaurering av de semi-naturlig engene også tiltak som trolig vil hjelpe noe med å redusere våndbestanden. Utfordringene og løsningene på Muddvær må dermed sees i sammenheng.

Bilde 1: Spor etter vånd forekommer i store deler av landskapet på muddvær. Foto: Annette Bär.

2 Skjøtsel på Muddvær – vurdering og revidering av tiltak

2.1 Heimlandet

Sammenhengen mellom våndaktivitet, erosjon og gjengroing gjør at det beste for å hindre gjengroingen og erosjon er å holde vegetasjonen så lav som mulig gjennom hele sommeren. Utfordringen er at tidlig slått kan forstyrre hekkende fugl, og at tiltaket er arbeidskrevende.

Det beste alternativet kan være tidlig og til dels hardt beite i lokalitetene med mjødurtdominans. Her må det også tas hensyn til ærfuglene, men dersom kystgeitene kan gå med No-fence klaver i det meste av området, men holdes utenom der det er flest ærfuglhus så kan det hjelpe med å holde mjødurt og andre høyvokste arter nede fra våren av, og gi bedre vekstforhold for andre arter som da får tilgang til lys. Dette kan fremme et mer varig vegetasjonsdekke med gras og urter som holder bedre på jorda gjennom vinteren og derigjennom kan hindre erosjon.

Bilde 2: Sammenlikning av vegetasjonen på samme sted i 2008, 2016 og i 2023. Bildene er tatt på forskjellige tidspunkt, men i det store og hele ser det ikke ut til å være stor endring i dette området. Foto 2008 og 2016: Thoms H. Carlsen, Foto nede 2023: Sven Emil Hinderaker.

For å få dette til å fungere bør beitetrykket økes med flere dyr, og beiteområdet omdefineres. Geitene ble observert å beite på både krekling, einer og mjødur, men dyrene oppholder seg mye i den sørlige delen av Heimlandet, og ser ut til å beite lite på mjødurten og vegetasjonen i den midtre og nordlige delen, der behovet er størst. Området for beiting bør derfor avgrensnes til der mjødur og øvrig vegetasjon er mest utfordrende, slik som i sør og østkanten av husene og de bebygde områdene. I tillegg burde antallet beitedyr økes, og settes ut tidligere, om lag 1. juni, eller tidligere dersom det er tilstrekkelig med mat. Da er det større sannsynlighet for at vegetasjonen er lettere fordøyelig og beitingen blir mer effektiv. Områdene rundt ærfuglhusene og bebyggelsen bør gjøres tilgjengelig etter at ærfuglene er ferdige med hekkingen, slik at vegetasjonen her også beites og gjengroingen bremses.

Bilde 3: Skjøtsel og restaurering må sees i sammenheng med ærfugldriften. Etter hekkingen vil det være viktig å holde vegetasjonen nede i områdene som trenger å være relativt urørt under hekkingen. Foto: Sven Emil Hinderaker.

2.1.1 Tiltak mot vånd

I forrige skjøtelsesplan ble det anbefalt intensiv bruk av rottefeller in en periode om sommeren for å redusere bestanden av vånd. Tiltakene mot vånd kan ha gitt en positiv effekt, men det er fortsatt en del vånd i deler av marka. Områdene nærmere husene virker å være noe mindre påvirket, mens enkelte av områdene som slås lengre sørvest på øya fortsatt hadde mye spor etter vånd. Her er vegetasjonen i stor grad preget av mjødur som dominerer i partier med noe mer jordsmonn. Det er mulig at slått og eventuelt beite som utsettes til etter ærfuglene har hekket blir noe seint for å påvirke vegetasjonen og våndbestanden, ettersom vånden på vår og forsommer kan gjemme seg i høyt vegetasjonsdekke i en lengre periode. Siden det fortsatt er en del vånd i området anbefales det at tiltaket med å fange vånd videreføres.

2.1.2 Tiltak mot erosjon

Forrige skjøtelsesplan fokuserte på å hindre erosjon gjennom å redusere mengden vånd, for så å jevne ut dunger og eroderte partier med river og nedtråkking slik at jordstrukturen blir mer kompakt og egnet for en varig eng. Det er fortsatt problemer med tunneller og jord som graves opp av vånd på Heimlandet. Problemet ser ut til å være størst i områder der vegetasjonen får vokse seg høy, og særlig der det er dominert av mjødur. Det er også noen spor etter tunneler i områdene som slås og rakes, men problemet later til å være noe mindre.

Det viktigste tiltaket videre for å redusere erosjon vil være å redusere bestanden av vånd, gjennom fanging med feller og skjøtsel av høyvokst vegetasjon for å fremme mer åpen engvegetasjon. Et høyere beitetrykk slik som beskrevet over kan hjelpe med å fremme grasarter og bidra med å holde vegetasjonen nede. Slått av mjødurter er fortsatt viktig, men her bør det som kuttes også rakes sammen og fjernes, slik at andre arter kan spire og vånden får mindre skjulesteder. I områder hvor det er stor våndaktivitet bør jorden pakkes sammen slik som anbefalt i forrige skjøtelsesplan.

Bilde 4: Eksempel på område som bør beites, og eventuelt slås, dersom beitedyrene ikke vil beite ned mjødurten etter hekkingen. Foto: Sven Emil Hinderaker.

2.1.3 Tiltak for å reetablere varig eng

I en forlengelse av tiltak mot erosjon ble det sådd ut rødsvingel (av den regionale typen «klett») og igangsatt slått i et avgrenset område for å reetablere noe av det opprinnelige engpreget på Heimlandet. Det ser ut som tiltaket med å etablere en varig eng har hatt en positiv effekt. Området som ble slått består av artene: rødsvingel, krattmjølke, vendelrot, mjødurter, engsoleie, då, rapp, natt og dag, balderbrå, karse, øyentrøst, gulflatbelg, lintorskemunn, årkersvinneblom, marikåpe, gåsemure og enghumbleblom. De fleste av disse artene finnes også i den omkringliggende vegetasjonen, men andelen gras var klart større i området der rødsvingel er sådd, vegetasjonen er slått, og strøet raket opp. Dette har gitt et mer eng-aktig sammenhengende vegetasjonsdekke og innslag av flere smi-naturlige arter er sannsynlig ved videreføring av slått. Den nåværende tilstanden er ikke tilstrekkelig for å avgrense området som slåttemarkslokalitet, men det er tydelig at tiltakene har hatt en positiv effekt og bør videreføres da tiltakene ser ut til å virke. Det ser også ut til at området er noe mindre forstyrret av vånd enn andre områder. Videreføring av tiltaket vil derfor være viktig for å hindre erosjon og gjengroing, og bidra til å begrense mengden vånd.

Bilde 4: Skille mellom slått og insådd område sammenliknet med ubehandlet område. Foto: Annette Bär.

2.1.4 Tiltak for å redusere gjengroing

Gjengroing med mjødurten var en stor utfordring i både 2008 og i 2016. Det er gjort en god jobb med å slå flere mjødurtdominerte areal, men det ser ikke ut som det er mange andre arter som klarer å vokse opp i disse områdene. Det kan være flere faktorer som påvirker resultatet av skjøtselen i disse områdene. Sein slått av mjødurten gjør at den får satt frø, lagret næring og får vokse seg stor slik at den skygger ut andre arter. Strøet er ikke alltid samlet opp, og dette fører både til at næringsstoffer tilbakeføres, og at mjødurten skygger for lys til andre arter slik at det blir lite konkurranse for mjødurten. Likevel opplever grunneierene at mjødurten blir lettere å slå med tiden. Dette er positivt, og kan kanskje bidra til å gjøre mjødurten mer attraktiv for beitedyr. Slåtten av mjødurten bør videreføres, slik at slått i kombinasjon med høyere beitetrykk kan bidra til å fremme tilvekst av gras og andre urter, og redusere gjengroingen.

Bilde 5: Bilde Øverst: Det er gjort stor jobb med å slå areal med mjøddurt. Nederst: Slik ser arealene som ikke slås ut, og det var mye våndaktivitet i disse områdene.

2.1.5 Kystlynghei på Heimlandet

I den sørlige delen av Heimlandet er vegetasjonen heipreget og beskrives best etter NiN og Miljødirektoratets instruks som kystlynghei. Området får derfor status som trua naturtype, inkluderes i skjøtelsplanen og legges inn i naturbase. Lokaliteten har trolig ikke blitt brukt som kystlynghei på lang tid, og en del av røsslyngen er gammel. Området er i tilfredsstillende stand, uten umiddelbar fare for gjengroing. Sviing og skjøtsel vil være positivt, men utfordringene med gjengroing og erosjon er større på den nordvestlige delen av Heimlandet. Denne lokaliteten kan brukes som tilleggsbeite for beitedyr dersom resten av Heimlandet beites godt ned, og slik sett fungere som tidlig «vinterbeite»-areal. Optimalt sett burde eldre røsslyng brennes for å fornye den og gi bedre vinterbeite. Dette kan gjøres ved behov og ønske.

2.2 Utmarksøyene

Utmarksøyene holder seg i relativt god tilstand sammenliknet med innmarka på Heimlandet, men det er tydelig at disse også står i fare for gjengroing. Øyene er tidligere godt kartlagt, med tilhørende plan for tiltak (Bär, A., & Carlsen, T, 2009; Carlsen & Bär, 2016). Ettersom det ikke er utført noe skjøtsel ble ikke øyene systematisk befart, og råd om skjøtsel og tiltak er de samme som tidligere.

Det er noe begrenset oppslag av hjemmehørende arter av løvtrær, og værforholdene bidrar til å redusere faren for gjengroing. Det vil likevel være positivt og viktig med skjøtsel og drift på disse øyene dersom det er mulig. Da vil samme anbefaling som forrige gang fortsatt gjelde:

«sviing et viktig tiltak for å forynge røsslyngbestanden som har fått store skader i tørkeperioden vinteren 2014. På den måten legger man også til rette for beiting ved en senere anledning når beitekapasitet er forbedret etter noen år med sviing. Årlig bør det svis av 2-3 delområder a 10-15 dekar (jfr. skjøtselskart, kart 2, kapitel 5).» (Carlsen & Bär, 2016).

Bilde 5: Røsslyngen blomstret fint under beifaringen. Områder med behov for sviing er beskrevet i forrige skjøtselsplan og tas med videre i denne revisjonen. Til høyre i bildet ser vi at beiting vil være positiv for å holde vegetasjonen nede og hindre gjengroing. Foto: Annette Bär.

Når det kommer til fremmedarten sitkagran, så opplyser grunneiere om at plantefeltet nå har blitt fjernet. Dette er svært positivt, men effekten av fremmedarten merkes godt. Grunneiere ser spirer og små busker komme opp, og det er mye arbeid med å hindre disse fra å etablere seg. Oppfølging og fjerning av frøplanter er avgjørende for hindre at problemarten etablerer seg på nytt.

2.2.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

2.2.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernløva), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvædet og skadet røsslyng forringer beiten mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) ***Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.***
- 2) ***Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.***
- 3) ***Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å føre dyrene på en god måte.***
- 4) ***Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.***
- 5) ***Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.***
- 6) ***Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.***
- 7) ***Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.***
- 8) ***Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.***

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beiten må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og

voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig fôrtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tynge saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

2.2.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f.eks. forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene. Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse. I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn

både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler. Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

2.2.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter kan imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig ”tilskuddsfôr” for sauen. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

2.3 Mål for skjøtsel på Muddvær

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtselsplan: 12.11.2023			
Dato befaring: 31.08.2023			
Dato samtale med grunneier/bruker: 13.11.2023			
Utformet av: Sven Emil Hinderaker, Thomas Holm Carlsen & Annette Bär.		Firma: NIBIO	
UTM sone: 33W	Nord: 7277104	Øst: 0347681	Gnr./Bnr.: 18/1,2,3,4,5,6,7
Areal (nåværende):		Areal (etter evt. restaurering):	
Del av verneområde: Ja		Hvilket vern: Dyrefredningsområde	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke: Tradisjonell drift med ærfugl og fuglefredningsområde.			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten: <ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med tiltak som forhindrer gjengroing og erosjon på Heimlandet. - Holde kystlyngheia i hevd. 			
Konkrete delmål:			

<ul style="list-style-type: none"> - Fortsette med bruk av rottefeller for å fange vånd. - Holde vegetasjonen nede gjennom målrettet og tilpasset beiting og slått. - Fremme andel av frisk røsslyng gjennom lyngsviing på den sørlige delen av Heimlandet og på utmarksøyen.
Ev. spesifikke mål for delområde(r):
Tilstandsmål arter: <ul style="list-style-type: none"> - Redusere mengden storvokste arter som mjødurt, og fremme/øke dekning med gras. - Øke andel av ung, frisk røsslyng i kystlyngheiarealer på den sørlige delen av Heimlandet og på utmarksøyen.
Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: <ul style="list-style-type: none"> - Reduksjon av mjødurt i kombinasjon med å øke andel av grasvegetasjon, samt beiting og fangst av vånd vil være viktig for å redusere mengden vånd.

2.4 Planlagte skjøtselstiltak på Muddvær

2.4.1 Tiltak mot vånd på Heimlandet

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak:			
<ul style="list-style-type: none"> - Tiltaket med å fange vånd med rottefeller bør fortsette. Nøkkelfaktor for suksess vil være at flest mulig grunneiere deltar i å sette ut fellene så tidlig som mulig i sesongen, og med intensiv fangstperiode før hekkesesongen starter. 			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak Fange flest mulig vånd med rottefeller i perioden ca. april-oktober	årlig	Ca. 30 dekar (hele Heimlandet med fokus på den midtre og nordlige delen rundt husene)	2025
Utstyrsbehov: Rottefeller, minimum 10 feller per grunneier.			

2.4.2 Tiltak mot erosjon og reetablering av varig eng på Heimlandet

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak:
<ul style="list-style-type: none"> - Tidlig beiting med tilstrekkelig beitetrykk bør fokuseres i områdene der det er dominans av mjødurt eller mye erosjon fra vånd. Områder rundt ærfuglhusene bør helst slås (og biomasse fjernes), eventuelt beites, så fort hekkeperioden er over for å redusere skjul, mattilgang og

yngleplasser for vånd. - I området hvor rødsvingel er sådd ut, eller marka slått, bør dette videreføres ettersom det ser ut til å ha hatt en positiv effekt.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak			
Beiting av områder dominert av mjørdurt og høy vegetasjon.	årlig	Ca. 18,5 daa.	2025
Slått av områder som ikke beites/beites tilstrekkelig?	årlig	Ca. 12,6 daa.	
Utstysbehov: No-fence klaver. Ryddesag/kantklipper.			

2.4.3 Tiltak for kystlynghei på Heimlandet

Beskrivelse av planlagte restaurerings- og skjøtselstiltak:			
- Den sørlige delen av Heimlandet med kystlynghei kan åpnes for beiting på høsten dersom nedbeitingen på Heimlandet er god. - Ved behov eller mulighet kan eldre røsslyng svis i små områder i lokaliteten. Se anbefalinger for sviing.			
KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak			
Beiting	Ved behov	16 daa.	
Sviing	Ved behov	Mindre områder med røsslyng på om lag 2-5 daa.	
Utstysbehov: Slukningsutstyr, gassbrenner. No-fence klaver			

Figur 2: Kart med ny kystlyngheilokalitet sør på Heimlandet. Foto: ©Kartverket.

2.4.4 Tiltak for kystlynghei på utmarksøyen

Beskrivelse av planlagte restaurerings- og skjøtselstiltak:

- Fornye røsslyng gjennom lyngsviing på utmarksøyene (se skjøtselskart Figur 3 og 4, opprinnelig fra 2016). Mindre områder bør svis av gangen. Gjerne delområder på 10-15 dekar per øy/år for å skape en mosaikk med gammel og ny lyng.
- Beitetrykk må testes med et lavt antall dyr og så økes basert på erfaring med beitegrunnet.
- Området med tidligere utplantet sitkagran er viktig å følge opp. Her bør frøplanter dras opp/fjernes før de blir for store.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak			
Sviing av ett områder à 10-15 daa per øy (se skjøtselskart for kystlynghei).	Etter værforhold	10-15 dekar	
Fjerne sitkagran som har spredt seg fra	Etter		

det opprinnelige plantefeltet.	anledning/helst årlig		
Utstørsbehov: Slukningsutstyr, gassbrenner, håndsag for fjerning av frøspredte sitkagranindivider			

Muddværet

naturbaselokalitet

Figur 3: Kart med oversikt over kystlyngheilokalitetene i Muddvær. Hentet fra forrige skjøtelsesplan (Carlsen, T. & Bär, A. 2016). Fotogrunnlag: ©Kartverket.

Muddværet

skjøtselstiltak

Figur 4: Oversikt over tiltak for kystlynghei fra forrige skjøtelsesplan. Anbefalinger for kystlynghei er de samme, innsåingstiltaket på Heimlandet utgår ettersom det er utført. Hentet fra forrige skjøtelsesplan (Carlsen, T. & Bär, A. 2016). Fotogrunnlag: ©Kartverket.

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres: <ul style="list-style-type: none"> - Innen 5 år
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper: <ul style="list-style-type: none"> -
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert: <ul style="list-style-type: none"> - Slått av mjødurt (Vega Verneområdestyre). - Beiting med 4 geiter ved bruk av no-fence.
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: <ul style="list-style-type: none"> - Grunneierne på Muddvær har ansvar for å gjennomføre restaurerings- og skjøtselstiltak. Verneområdeforvalter for Vega kommune har ansvar for at tiltak blir fulgt opp.

3 Naturbasebeskrivelser av naturtypene i Muddvær

3.1 Muddvær, sørøst

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)					
Navn på lokaliteten: Muddvær sørøst		Kommune: Vega		Områdenr.: 181510302	
ID i naturbase:		Registrert i felt av: THC & AB		Dato: 06.07.16	
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Bår, A. & Carlsen T. H. 2009. Vegetasjonskartlegging av Muddvær. Bioforsk rapport vol 4, nr 68				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:	
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 – Kystlynghei (100 %)			Utforminger (% andel fordeling): D0707 – kalkfattig kysthei (100 %)		
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):					
Verdi (A, B, C): C			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder		
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --					
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):	
< 20 m	x	God		Slått	
20-50 m		Svak		Beite	
50-100		Ingen	x	Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	
				Park/ hagestell	
Vegetasjonstyper: H1c – tørr lynghei					

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Lokaliteten ble rekartlagt den 6. juli 2016 av Thomas Holm Carlsen og Annette Bår, NIBIO i forbindelse med skjøtselsplanarbeid for Muddvær. Området har tidligere blitt vegetasjonskartlagt i 2008. Hovedfokus på kartlegginga i år var å vurdere muligheter for skjøtsel. Muddvær er en del av Vegaøyan verdensarvområde og har vernestatus som dyrefredningsområde.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Muddværet ligger i Vega kommune på sørvestsida av hovedøya. Lokaliteten er på 440 daa og består av flere øya sørøst i Muddværet: Flatøya, Steinsøya, Horsøya, Segløya, Brennøya Ørnøya og Måsøya.

<p>Øyene er hovedsakelig kolleformete og opp til 40 m høye. Berggrunnen består hovedsakelig av granitt som er en hard bergart og er et forholdsvis fattig substrat for vegetasjon. Mange holmene har veldig skrint jordsmonn.</p> <p>Området ligger i overgangen mellom klart oseanisk seksjon, humid underseksjon (O3h) og klart oseanisk seksjon (O2), med milde vintre og kjølige somre (Moen 1998). Øygruppen ligger eksponert for påvirkning fra havet.</p>
<p>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:</p> <p>De fleste holmene er dekt med en fattig utforming av kystlynghei som domineres av røsslyng, krekling, einer, blokkebær og lav (H1c).</p>
<p>Artsmangfold:</p> <p>Kystlyngheia er lav og moserikt. I forhold til kartleggingen i 2008 er røsslyngbestanden sterkt redusert pga tørkeforhold vinteren 2014 som førte til røsslyngdød. Det ser ut til at andel av lav og moser har økt hvor røsslyngen har gått ut. Ellers finnes det krekling, blokkebær og einer.</p> <p>Ingen rødlistede arter ble registrert.</p>
<p>Bruk, tilstand og påvirkning:</p> <p>Øyene har ikke vært i aktiv bruk og hold i hevd på lenge, verken med beiting eller sviing. Gjengroingsgraden er likevel liten med tanke på oppslag av kratt. Røsslyngbestanden har blitt sterkt redusert etter en tørkeperiode vinteren 2014 og andelen av lav og moser har økt. Det finnes noen spor av våndaktivitet men omfanget er begrenset og mye mindre enn på Heimlandet i Muddvær.</p>
<p>Fremmede arter:</p> <p>Ingen registreringer</p>
<p>Kulturminner:</p> <p>Ingen registreringer</p>
<p>Skjøtsel og hensyn:</p> <p>For å regenerere røsslyngen og forbedre tilstanden til kystlynghei anbefales å svi selv om beiting er ikke realistisk å få til med det første. Etter noen år med sviing burde kystlyngheia være så robust at arealet bør brukes til beite. I starten anbefales kun sommerbeite fram til kystlyngheia og røsslyngbestanden har tilstrekkelig regenerert seg.</p>
<p>Del av helhetlig landskap:</p> <p>Muddvær er en del av Vegaøyan verdensarvområde som fikk sin UNESCO-status i 2004 på bakgrunn av kulturlandskapskriterier og den unike ærfugldundrifta.</p>
<p>Verdibegrunnelse:</p> <p>Lokaliteten får verdi C, lokalt viktig som kystlynghei. Kystlyngheia har ikke blitt skjøttet, verken med beite eller sviing. Gjengroingsgraden er likevel liten. Oppstart med sviing kan heve verdien på sikt siden den bidrar til forynging og regenerering av røsslyngbestanden.</p>
<p>Merknad:</p>

3.2 Muddvær, midt

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)		
Navn på lokaliteten: Muddvær midt	Kommune: Vega	Områdenr.: 181510303
ID i naturbase:	Registrert i felt av: THC & AB	Dato: 06.07.16
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige): Bär, A. & Carlsen T. H. 2009. Vegetasjonskartlegging av		Skjøtselsavtale: Inngått år:

Muddvær. Bioforsk rapport vol 4, nr 68		Utløper år:					
Hovednaturtype (% andel fordeling): D07 – Kystlynghei (100 %)		Utforminger (% andel fordeling): D0707 – kalkfattig kysthei (80 %)					
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):		D0708 – kalkfattig kystfukthei (20 %)					
Verdi (A, B, C): <p style="text-align: center;">C</p>		Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder					
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11): --							
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:	
< 20 m	x	God		Slått		H1c – tørr lynghei	
20-50 m		Svak		Beite		H3a – fuktig lynghei	
50-101		Ingen	x	Pløying			
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling			
		Dårlig		Lauving			
				Torvtekt			
				Brenning			
				Park/hagestell			

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)
Innledning: Lokaliteten ble rekartlagt den 6. juli 2016 av Thomas Holm Carlsen og Annette Bär, NIBIO i forbindelse med skjøtelsesplanarbeid for Muddvær. Området har tidligere blitt vegetasjonskartlagt i 2008. Hovedfokus på kartlegginga i år var å vurdere muligheter for skjøtsel. Muddvær er en del av Vegaøyen verdensarvområde og har vernestatus som dyrefredningsområde.
Beliggenhet og naturgrunnlag: Muddværet ligger i Vega kommune på sørvestsida av hovedøya. Lokaliteten er på 320 daa og består av to øya sentralt i Muddværet: Gangarøya og Trælvikøya. Øyene er hovedsakelig kolleformete og opp til 34 m høye. Berggrunnen består hovedsakelig av granitt som er en hard bergart og er et forholdsvis fattig substrat for vegetasjon. Jordsmonnet er skrint og vegetasjonen tørkeutsatt mange plasser. Området ligger i overgangen mellom klart oseanisk seksjon, humid underseksjon (O3h) og klart oseanisk seksjon (O2), med milde vintre og kjølige somre (Moen 1998). Øygruppen ligger eksponert for påvirkning fra havet.
Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: De fleste holmene er dekt med en fattig utforming av kystlynghei som domineres av røsslyng, krekling, einer, blokkebær og reinlav (H1c). I fuktige partier kommer spesielt molte, torvull og heigråmose inn.
Artsmangfold: Kystlyngheia er artsfattig. I forhold til kartleggingen i 2008 er røsslyngbestanden sterk redusert pga tørkeforhold vinteren 2014 som førte til røsslyngdød. Det ser ut til at andel av lav og moser har økt hvor røsslyngen har gått ut. Ellers finnes det krekling, blokkebær, einer, molte, heigråmose, slåttestarr, skrubbær, tyttebær og blåtopp. Ingen rødlistede arter ble registrert.

<p>Bruk, tilstand og påvirkning: Øyene har ikke vært i aktiv bruk og hold i hevd på lenge, verken med beiting eller sviing. Gjengroingsgraden er likevel liten med tanke på oppslag av kratt. Røsslyngbestanden har blitt sterkt redusert etter en tørkeperiode vinteren 2014 og andelen av lav og moser har økt. Det finnes noen spor av våndaktivitet men omfanget er begrenset og mye mindre enn på Heimlandet i Muddvær.</p>
<p>Fremmede arter: Sentralt på Trælvikøya finnes det et plantefelt med sitkagran. Sitka har spredt seg noe i de tilstøttende kystlyngheiarealene.</p>
<p>Kulturminner: Ingen registreringer</p>
<p>Skjøtsel og hensyn: For å regenerere røsslyngen og forbedre tilstanden til kystlynghei anbefales å svi selv om beiting er ikke realistisk å få til med det første. Etter noen år med sviing burde kystlyngheia være så robust at arealet bør kunne brukes til beite. I starten anbefales kun sommerbeite fram til kystlyngheia og røsslyngbestanden har tilstrekkelig regenerert seg.</p>
<p>Del av helhetlig landskap: Muddvær er en del av Vegaøyan verdensarvområde som fikk sin UNESCO-status i 2004 på bakgrunn av kulturlandskapskriterier og den unike ærfuglundrifta.</p>
<p>Verdibegrunnelse: Lokaliteten får verdi C, lokalt viktig som kystlynghei. Kystlyngheia har ikke blitt skjøttet, verken med beite eller sviing. Gjengroingsgraden er likevel liten. Spredningsfare fra et lite plantefelt med sitkagran er begrenset. Oppstart med sviing kan heve verdien på sikt siden den bidrar til forynging og regenerering av røsslyngbestanden.</p>
<p>Merknad:</p>

3.3 Heimlandet, sør

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)		
Navn på lokaliteten: Heimlandet Sør	Kommune: Vega	Områdenr.:
ID i naturbase:	Registrert i felt av: Sven Emil Hinderaker & Annette Bär.	Dato: 31.08.2023
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):		Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:
Hovednaturtype (% andel fordeling): T34 – Kystlynghei (100 %)	Utforminger (% andel fordeling): T34 – C -2 Kalkfattige kystlyngheier (100).	
Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling):		
Verdi (A, B, C): C	Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): bilder	

Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
--						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God		Slått		
20-50 m		Svak	x	Beite	x	
50-102		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/ hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtelsesplanen)
<p>Innledning: Lokaliteten ble kartlagt 31.08.2023 i forbindelse med revidering av skjøtelsesplanen for Muddvær, med særlig fokus på Heimlandet.</p>
<p>Beliggenhet og naturgrunnlag: Muddværet ligger i Vega kommune på sørvestsida av hovedøya. Lokaliteten er på 16 daa ligger i den sørlige delen av heimlandet. Berggrunnen består hovedsakelig av granitt som er en hard bergart og er et forholdsvis fattig substrat for vegetasjon. Jordsmonnet er skrint og vegetasjonen tidvis tørkeutsatt.</p>
<p>Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper: Området består av kalkfattig kystlynghei (T34-C-2), som tidvis er skrinn og tørkeutsatt, men med enkelte forsenninger med fuktigere preg.</p>
<p>Artsmangfold: Kystlyngheia er artsfattig og er dominert av røsslyng blokkebær, einer, molte, reinlav og heigråmose. Mjødurt finnes i fuktige forsenninger og rosenrot opptrer ut mot sjøen på skrinn mark og berg.</p>
<p>Bruk, tilstand og påvirkning: Øyene har ikke vært i aktiv bruk og hold i hevd på lenge, verken med beiting eller sviing. Det finnes noen spor av våndaktivitet men omfanget er begrenset og mye mindre enn den nordlige delen av Heimlandet. Einer og mjødurt dominerer stedvis. Det går 4 geiter på Heimlandet, som ble satt ut i 2023. Disse har oppholdt seg mye i kystlyngheilokaliteten.</p>
<p>Fremmede arter: Ingen fremmedarter ble registrert i denne lokaliteten.</p>
<p>Kulturminner: Ingen registreringer</p>
<p>Skjøtsel og hensyn: Beiting på høst/vinter/vår vil være positivt. Sviing av gammel røsslyng vil være positivt for å fornye røsslyng og viktig for beitegrunnlag på høst/vinter/vår.</p>
<p>Del av helhetlig landskap: Muddvær er en del av Vegaøyan verdensarvområde som fikk sin UNESCO-status i 2004 på bakgrunn av kulturlandskapskriterier og den unike ærfugldundrifta. Muddvær er også et fuglefredningsområde.</p>
<p>Verdibegrunnelse: Lokaliteten får verdi C, lokalt viktig som kystlynghei. Kystlyngheia har ikke blitt skjøttet med sviing, og er</p>

bare beitet av 4 geiter siste året. Gjengroingsgraden er likevel liten. Oppstart med sviing kan heve verdien på sikt siden den bidrar til forynging og regenerering av røsslyngbestanden.

Merknad:

Litteraturreferanser

Bär, A., & Carlsen, T. (2009). Vegetasjonskartlegging av Muddvær, Vegaøyen verdensarv, Vega kommune. Bioforsk Rapport 4(68).

Carlsen, T., & Bär, A. (2016). Skjøtselsplan for Muddvær, Vegaøyen verdensarvområde. NIBIO Rapport 2(156).

Vandvik V, Hegre H, Solstad H, Alm T, Fløistad IS, Pedersen O, Schei FH, Vollering J, Westergaard KB og Skarpaas O (2023). Planter: Vurdering av sitkagran *Picea sitchensis* for Fastlands-Norge med havområder. Fremmedartslista 2023. Artsdatabanken.
<http://www.artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023/2618>

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.